

ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ

੧

੧੬

੧

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਸੰਮਿਤ

ਸੰਮਿਤੁ ਸਬਦ ਦੇ ਸਬਦਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੇ ਬਣਿਆ ਹੈ । ਸੰ ਅਤੇ
ਮਿਤੁ ਸੰ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਮਿਤੁ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ
ਮੇਤ । ਇਸਤਰਾਂ ਸੰਮਿਤ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਮੇਤ ਤੇ ਰਹਿਤ
ਭਾਵ ਐਸੀ ਵਸਤੁ ਜਿਸਦੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਮੇਤ ਤੇ ਰਹਿਤ
ਅਥਵਾ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿਚ
ਅਗਨੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਗੇ
ਪਾਰਬਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕਢੋ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ
ਸੂਸ ਸੂਸ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ । ਅਰਜ ਪ੍ਰਵਨ
ਕਹਾਇਆਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢਦੇ ਹਨ ।
ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ।
ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਸਭਇਕੋ ਜੇਹੀ ਕਰਤੈ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰਾਇਆ ।
ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾਂ ਜਾਮਿਆ ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ।
ਲਿਵ ਛਤ੍ਰੀ ਲਗੀ ਤਿਸਲਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ
ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਗਹਿ ਦਿਸੈ ਮੇਹੁ ਉਪਜੈ ਤਉ ਦੁਜਾ ਨਾਇਆ

ਬਚਪਨ ਜੁਆਨੀ ਅਤੇ ਬੁਢੇਪੇ ਦੀਆਂ ਮਨਜ਼ਲਾਂ ਤੈਹ ਕਰਦਾ
 ਹੋਇਆ ਮਨੁਖ ਅਗੇ ਹੀ ਅਗੇ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕੁਟੰਬ ਦੇ
 ਮੋਹ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਵਧ ਫੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਬਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ
 ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਜੁਆਬ ਦੇਣੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ
 ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਮਨੁਖ ਦਾ ਦਿਲ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ
 ਕਿਉਂ ਜੋ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਨ ਕਿਸਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨ ਕਿਸਕੀ ਮਾਈ ।

ਝੁਠੇ ਮੋਹਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈ ॥

ਭਾਵੇਂ ਮਨੁਖ ਕਿਡਾ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅਪਣੇ ਕੁਟੰਬ ਨੂੰ
 ਛੱਡਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸੀ ਵਸਤੂ
 ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜਿਸਦੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੌਤ
 ਦਾ ਭੈ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇ । ਇਹੀ ਇੱਛਾ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰਿਆਂ ਮਨੁਖਾਂ
 ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤਾਈ ਵਾਸਤੇ ਜਤਨ
 ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ "ਜਰੂਰਤ ਇਜਾਦ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ" ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ
 ਵਸਤੂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ
 ਰਾਹ ਨਿਕਲ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਗੀ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ
 ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਸਹਾ ਸਾਂਗਾਹ ਨੂੰ ਰਿਤਕਿਆ । ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰਿਤਕਣ ਪਿਛੋਂ
 ਦੈਤਾਂ ਹਤਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੈਤਾਂ ਹਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹਤਨ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੀ । ਇਸਨੂੰ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦੈਤਾਂ ਦਾ
 ਜੁਧ ਹੋਇਆ । ਫਤਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਤੇ ਅਤੇ ਦੁਆਪਰ ਪਿਛੋਂ
 ਵਾਰੀ ਆਈ ਕਲਜਗ ਦੀ । ਕਲਜਗ ਦੇ ਮਤੱਲਕ ਨਿਖਿਆ ਹੋ
 ਕਲਜਗਿ ਰਬੁ ਅਗਨਿਕਾ ਕੂੜੁ ਅਗੈ ਰਬਦਾਹੁ

ਅਥਵਾ

ਸਚਿਕਾਨੁ ਕੂੜੁ ਵਹਤਿਆ ਕਲਿਕਾ ਲਖ ਬੇਤਾਲ ।
 ਕਲਜਗ ਵਿਚ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਅਤਿ ਹੋ ਗਈ । ਗਊ ਗ੍ਰੀਬ ਬੜੇ ਦੁਖੀ
 ਹੋਏ । ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਆਗੂ ਅਪਣੇ ਜਾਤੀ ਆਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਅੰਧਾ
 ਧੁੰਧ ਪਾਪ ਕਮਾਇਣ ਲਗਾ ਪਏ । ਹਰ ਥਾਂ ਭੁਠ ਦਾ ਬੋਲ
 ਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਧਰਤੀ ਦੀ ਦੁਰਦਸਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ
 ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਸਰਗਣ ਸਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ
 ਆਏ ਅਤੇ ਅਪਣਾ ਨਾਉਂ "ਨਾਨਕ" ਰਖਾਇਆ।

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪੁਰਾਣਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ
 ਜਿਉਂ ਕਰ ਸੁਗਯ ਨਿਕੋਲਿਆ ਤਾਕੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਾਏਆ
 ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਤਿਸਲਾ
 ਰੂਪੀ ਅਗਨਿ ਵਿਚ ਜਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ
 ਪਾਖੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੱਛੇ ਹੋਇ ਅਸਲੀ ਯਤ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ
 ਤੇ ਉਤ ਦਸਤੰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ
 "ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਛੋਟਿ ਬਿਖਿਆ ਲੋਕਾਣੇ"

● ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਲਜਗ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ
 ਵਾਸਤੇ ਕਮਰ ਕੱਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ
 ਕੁਰਕੁਮਾਂ ਵਿਚ ਛੱਛੇ ਹੋਇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਇਆ
 ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ । ਸਤਿਗੁਰ
 ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁਹੀਤੀਆਂ ਛੁਡਾਈਆਂ ਅਤੇ
 ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਾਇਆ
 ਫਰਮਾਇਆ

ਮੀਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਲੀਆ ॥

ਸੁਖਦਾਈ ਦੁਖ ਚਿਕਾਰਨੁ ਹਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿਸਾਦ ਚਖਿ ਸਗਲੇ ਦੇਖੇ ॥

ਮਨੁ ਹਰਿ ਹਸੁ ਸਭ ਤੇ ਮੀਠਾ ਜੀਉ ॥

ਜਿਹੜੇ ਮਨੁਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ

ਰੂਪੀ ਮੀਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਲਗੇ ਉਹ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ

ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਗੇ

ਮੀਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦਗੀਏ

ਮੀਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖ ਹੋ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦਗੀਏ

ਹਰਿ ਮੀਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ

ਜੀ ਤਕ ਇਹੀ ਕਾਰ ਵਰਤਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸੁਭਾਏ ਮਾਨ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿਆ

ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤੀ ਗਿਰਾਵਟ ਵਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਸਲਮਾਨ ਆਗੂ

ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਜਬਰਦਸਤੀ ਮਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸਜਲੂਮ ਸਮਝਕੇ ਮਜਲੂਮਾਂ ਦੀ

ਰੀਖਿਆ ਹਿਤ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪੰਥ ਰਚਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ

ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਛਿਲ ਵਿਚ ਪੰਥ ਰਚ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ

ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਸ ਵਡੇ

ਕੰਮ ਉੱਪਰ ਨਵੇਂ ਪੰਥ ਰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਣੇ

ਨਿਰਜਾਲ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਵਡਾ ਭਾਰ

ਹਵਾਨ ਕੀਤਾ । ਹਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਰ ਆਰਾਮ ਕੀਤੀ

ਟਾਢ ਭਰਮੈ ਮੈਂ ਜੋਇ ਕਰ ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਜਾਇ ।

ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈਂ ਜਬ ਤਮ ਕਰੋ ਸਹਾਇ ॥

ਅਪਣੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ
 ਹਵਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸੀ ਅਨੰਦ ਪਰ ਮਾਹਿਬ ਆਏ।
 ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ। ਅਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ
 ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ
 ਤਲਵਾਰ ਫੜਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ
 ਕਿ ਇਕ ਸਿਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਭਾਈ ਦਇਆ
 ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਅਹਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾਸ ਦਾ ਸਿਰ
 ਹਾਜਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਲਹੂ ਦੀ ਭਿਜੀ
 ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ ਫੜੀ ਹੋਈ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਰ
 ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਈ ਧਰਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਪਣ
 ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਵੀ ਵੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ
 ਹਿੰਮਤ ਰਾਏ ਜੀ ਭਾਈ ਮੁਹਕਮ ਚੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਾਹਿਬ ਦਾਸ ਜੀ
 ਦੇ ਸਿਰ ਵੱਢੇ ਗਏ।

ਫਿਰ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੀ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ
 ਉਹ ਪੰਜੇ ਸਿਰ ਪੰਜੇ ਧੜਾਂ ਨਾਲ ਅਦਲ ਬਦਲ ਕਰਕੇ ਜੋੜ
 ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਆਲੋਚਕ ਕੋਤਿਕ ਪਿਛੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
 ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਅੰਸੀ ਅਦਰੁਤ ਵਸਤੂ
 ਬਣ ਕੇ ਛਕਾਈ ਜਿਸਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਉਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ
 ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ
 ਸਿਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ
 ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੇ

ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਬੰਦਕਤ ਪਾਈਆ ਉਥੇ ਜੰਤੂ
 ਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਤੰਤ੍ਰ ਵੀ ਪਾਏ ਸਨ। ਜੰਤੂ ਉਹ ਬਾਣੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਿਖ ਨਿਗਾਹ ਰਖ ਕੇ ਜਪਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੰਤ੍ਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਬਾਟੇ ਦਿਖ ਖੰਡ
ਬਗੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਮੌਜੀ ਵਸਤੂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਮ
ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ
ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਨਾਨਕ ਹੀ ਪੰਜ ਕਰਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਧਾਰਨੀ ਦੀ ਹੁਕਮ
ਕੀਤਾ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਗੈਰ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਜਾਨਮਾਂ
ਦਾ ਛੱਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਨ ਸਦਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਾਪਤੀ ਨੇ
ਬੁਜ਼ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਦਲੇਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀਆਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਖ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ

ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੁਕੇ ਹੋਇਸਿਖ ਦੀ ਸਾਖੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ
ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਭਾਈ

ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮੌਜਾ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ
ਪਹੁੰਚਾ ਦਾ ਹੈ । ਨਵਾਬ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਕੇਸ

ਕੱਟਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ । ਹੁਕਮ ਮਿਲਣ ਤੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਆਦਮੀ
ਭਾਈ ਜੀ ਦੇ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਅਗੇ ਹੋਏ । ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ
ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਕੱਟੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ, ਨਵਾਬ ਨੇ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ
ਕਾਇਆ ਰੰਝੇ ਅਤੇ ਦਾਤਰੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਥੋਪਰੀ ਧੋਸਰ ਲਹਿ ਗਈ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਕੇਸ ਨਾ ਹੀ ਲੱਥੇ

ਇਸ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਤਰਾਂ ਦੀ ਗਾਵਨ
ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸਦੀ ਗਾਵਨ
ਪ੍ਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਰਾਜ ਪਾ ਕੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਤਕ ਤਾਂ ਸਿਖ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ
ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਲ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਦਰਗਵਸ
ਬੋਲ ਪਿਛੋਂ ਸਿਖ ਗਿਰਾਵਟ ਵਲ ਜਾਣ ਲਗ ਪਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਏ । ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਪਾਠ ਕਰਨ
ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ । ਕਰਕਮ
ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ । ਸਿਖੀ ਦੀ ਦਰਦਸਾ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣਾ ਬਾਹੁਵਾਂ ਜਾਮਾ ਧਾਰ ਕੇ ਮੁਰਤਾਈ ਹੋਈ
ਸਿਖੀ ਰੁਪੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਜੀਤ ਕੀਤਾ :

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਹੁਵੇਂ ਜਾਮੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਫਿਰ ਕੇ ਸਿਖੀ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ

ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਲ ਲਾਇਆ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ੧੬੧੪
ਦੀ ਬੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ

(੧) ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ

(੨) ਭਾਈ ਨਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ

(੩) ਭਾਈ ਆਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

(੪) ਭਾਈ ਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

(੫) ਭਾਈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਬਰ ਪੁਸਤੀ
 ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ । ਭੁਤ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ
 ਕੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਲ ਲਾਇਆ
 ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜੋ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਪਸਰ ਗਈਆਂ
 ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੱਟ ਕੀਤਾ । ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਬਹਿਲ ਅਤੇ ਮਿਲ
 ਕੇ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਚੁਕਮ ਦਿੱਤਾ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ
 ਜੀ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਨਿਵੇਂ ਸਿਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਛਕਿਆ ਉਥੇ ਹੋਰ ਵੀ ਲਖਾਂ ਨਵੇਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ
 ਸਿਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ

ਹੁੱਕੇ ਛਤਵਾਏ, ਰਖਵਾਏ ਕੰਧ ਮੈਨਯੋ ਕੇ

ਸਧਾ ਛਕਿ ਬਾਏ ਸਿੱਖ, ਭਾਂਗ ਜਿਨੈ ਜਾਗਿਓ ।

ਟੈਲਯੋ ਜਸ ਭਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਬੀਏ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਅਪਾਰੀ

ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਬਿਰਧਾਇਓ, ਨਾਮ ਰਸ ਪਾਗਿਓ ।

ਟੀਸ ਭੰਗ ਪੋਸਤ ਸਹਾ ਬ ਮਾਸ ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ

ਠੰਗੀ ਤਜਿ ਬੀਏ ਸੰਤ, ਸੰਤਿਸ਼ਾ ਆ ਗਿਓ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ

ਮਸਲਮਾਨੀ ਰਾਜ ਪਤਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਮਾਲਾ

ਜ਼ਾਲ ਭਾਵ ਸਾਂਤਮਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ

ਪਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਸਲ ਤੇ ਹੀ ਚਲਕੇ

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਾਂਤਮਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ

ਪਤਮ ਕੀਤਾ

ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ
ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਾਇਆ ਪਰ ਬਾਬੂ ਦੇ
ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ
ਅਤੇ ਕਛਹਿਰੇ ਪਉਣ ਦੀ ਵੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ। ਇਸਤਰਾਂ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਾਤੀ ਦੀ ਮਰਦ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ
ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ
ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਨੀ, ਪਾਠ ਅਥਵਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ
ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਵੀ
ਖੁਲ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਗਾੜ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ
ਖੁਸ਼ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਖੇਪਕਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ
ਹਨ। ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾਣ ਅਤੇ
ਛਕਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਛੱਪੜ
ਵਿਚ ਚੰਦ ਦਾ ਅਕਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ
ਮਿਟਾਲ ਖਾਤਰ ਛੱਪੜ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਚੰਦ ਦੀ
ਚਾਂਦਨੀ ਕਿ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜੇ ਪਿਛਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ
ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ
ਜਾਂਦੀ। ਗੁਰਮਤ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਥਵਾ ਹਾਜ਼ਰ ਗੁਰੂ ਦੇ
ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ਾਦ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਬਣਾਣ ਅਤੇ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਨਿਤਨੇਮ ਗੁਟਕੇ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :-

ਸੰਮਤਿ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ

ਸੋਧ ਮਰਜ਼ਾਦ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਪੰਜ ਸੰਮਤਿ ਮਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ
ਮਰਜ਼ਾਦ ਮਨੁਸ਼ਾਹ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਨ। ਜਿਥੇ ਸੰਮਤਿ
ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਜੰਗ ਸੋਧ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ
ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲਿਆ ਕੇ ਘਾਸ ਰੱਖਕੇ ਪੰਜ
ਸੰਮਤਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਰ-ਕੰਮੇ ਨੰਗਾਂ ਦੇ ਸਫਾ ਜੰਗ ਸਜਾਏ ਹੋਣ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਹ ਸੰਮਤਿ ਧੋਈਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਖਾਲੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ

੧ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

੨ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਤੋਪਈ (ਪਨਹਾਛਮ)

ਪਾ ੧੦ (ਸ਼ਾਬਦਮਧ)

ਸਾਹਿਬ

ਕੁਲ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਏ, (ਜੇ ਨਮਿਲਦ

ਸੰਮਤਿ ਉਸ ਵਿਚ ਖੰਡ ਫੇਰੇ ਨਿਗਾਹ

ਖਾਲੀਆ ਦੇ ਪਾਠ ਮਾਰੀਤ ਕਰਨ

ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ

ਕਾਰਨ ਨ ਕਰੇ

ਧੋ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ

ਕਰੇ ਪੰਜ

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜੇ ਵਾਹੀ ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਆਖੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਬਾਰ ਪੰਜ ਵਾਹੀ ਬੋਝ ਬੋਝ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ
 ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜ ਵਾਹੀ ਅੰਧਾਂ ਵਿਚ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ।
 ਹਰ ਵਾਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਫੁੱਤੇ ਬਲਾਵੇ ਅਤੇ
 ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਅਤੇ
 ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਮਰਕੱਸੇ ਅਤੇ ਸਫਾ ਸੰਗ ਸਜਾਏ ਹੋਏ
 ਹੋਣ ।